

(2023)2 एस. सी. आर. 746

[२०२३] २ एस. सी. आर

नरेंद्रसिंह केशुभाई झाला

विरुद्ध

गुजरात राज्य

(2012 चा फौजदारी अपील क्रमांक 1179)

मार्च 16, 2023

[बी. आर. गवई, विक्रम नाथ आणि संजय करोल, जे. जे.]

दंड संहिता, 1860-एस. 302/34-शस्त्र कायदा, 1959-एस. एस.25 (1) अ, 27 (2)-आरोपींची निर्दोष मुक्तता-अभियोगपक्षच साक्षीदार क्र .-3 सोबत नाल्यावर बसलेला असताना पीडित मृत व्यक्तीची गोळ्या घालून हत्या केल्याचा अपीलकर्त्यावर आरोप होता.- प्रथम खबरी अहवाल . दाखल करण्यात आला आणि आरोपपत्र दाखल करण्यात आले आणि अपीलकर्त्यावर खटला चालवण्यात आला-ट्रायल कोर्टाने एकमेव प्रत्यक्षदर्शीच्या (अभियोगपक्षच साक्षीदार क्र . -3) साक्षीवर अपीलकर्त्याला दोषी ठरवले आणि उच्च न्यायालयाने अशी शिक्षा कायम ठेवली-अपीलावर असे म्हटले:एकमेव प्रत्यक्षदर्शीच्या बाबतीत, साक्षीदार विश्वसनीय , विश्वासाह असणे आवश्यक आहे, त्याची साक्ष विश्वासाहतेस पात्र आहे आणि वाजवी शंका आणि अनैसर्गिक आचरण आणि अस्पष्ट परिस्थितीच्या पलीकडे सिद्ध झालेले प्रकरण साक्षीदारावर अविश्वास आणण्याचे कारण असू शकते-हे प्रमाण नाही तर साक्षीदार आणि पुराव्यांचा दर्जा आहे ज्यामुळे फिर्यादीचे प्रकरण एकतर बिघडू शकते किंवा खंडित होऊ शकते-ज्या साक्षीदारांवर तो अवलंबून राहू इच्छितो त्यांची साक्ष उत्कृष्ट दर्जाची आहे, म्हणजे पूर्णपणे विश्वासाह आणि कोणत्याही प्रकारच्या दोषांपासून पूर्णपणे मुक्त आहे हे सिद्ध करणे फिर्यादीचे कर्तव्य आहे-याव्यतिरिक्त, हे खरे आहे की

खालील न्यायालयांच्या तथ्यांच्या समवर्ती निष्कर्षामध्ये सहसा हस्तक्षेप केला जाऊ शकत नाही-तथापि, तात्कालिक प्रकरणात, पीडब्ल्यू -3 ची साक्ष दोषांनी भरलेली होती, विश्वासात पूर्णपणे प्रेरणादायक नव्हती - मृताच्या हत्येशी आरोपीचा संबंध असलेल्या इतर कोणत्याही पुराव्याअभावी पीडब्ल्यू -3 ची साक्ष फेटाळली गेली - अपीलकर्त्याची निर्दोष मुक्तता झाली.

अपीलाला परवानगी देत न्यायालयाने दिली:

दाखला दिला की 1) शंका पुराव्याची जागा घेऊ शकत नाही हे कायद्याचे एक निश्चित तत्त्व आहे. संशय कितीही मोठा असला तरी तो गुन्हेगारी न्यायशास्त्रातील पुराव्याला पर्याय नाही. केवळ कायदानुसार परवानगी असलेला पुरावाच स्वीकृत आणि स्वीकारार्ह आहे. एकमेव प्रत्यक्षदर्शीच्या बाबतीत, साक्षीदार विश्वसनीय , विश्वासाह असणे आवश्यक आहे, त्याची साक्ष विश्वासाहतेस पात्र आहे आणि प्रकरण वाजवी संशयाच्या पलीकडे सिद्ध झाले आहे. अनैसर्गिक आचरण आणि अस्पष्ट परिस्थिती साक्षीदारावर अविश्वास ठेवण्याचे कारण असू शकते. [परिच्छेद 8] [750-एच; 751-ए-बी]

2) अभियोगपक्षाचा साक्षीदार क्र 3 आणि साक्षीदाराची साक्ष अविश्वसनीय बनवते ती म्हणजे त्याने पोलिस मुख्यालय घटनेच्या ठिकाणाच्या अगदी जवळ असल्याची स्वीकृत दिली आणि प्रवेशद्वारावर नेहमीच पोलिस तैनात असतात हे माहीत असूनही त्याने पोलिसांशी संपर्क साधला नाही. दिलेले स्पष्टीकरण फक्त असे आहे की तो "खूप घाबरला होता", जो सततविवेकबुधीला स्वीकारले जाऊ शकत नाही, कारण तो मृत व्यक्तीचा जवळचा मित्र होतापुढे, त्याने उलट तपासामध्ये दिलेली साक्ष विश्वासास प्राप्त नाही. साक्षीदार प्रौढ, परिपक्व आणि सांसारिक ज्ञानी असतो. तो 24 वर्षांचा आहे आणि किराणा दुकान चालवतो.तो अशिक्षित नाही, तरीही त्याने त्याच्या मित्राचा

जीव वाचवण्यासाठी कोणतीही कारवाई न करण्याचा निर्णय घेतला. तो घरी गेला आणि झोपला हे त्याचे स्पष्टीकरण आत्मविश्वासाने उत्साहवर्धक नाही कारण ही घटना त्याच्या उपस्थितीत आणि वस्तीच्या अगदी जवळ घडली, विशेषतः थोड्या अंतरावर म्हणजे पोलीस मुख्यालयापासून फक्त 3 ते 4 मिनिटांच्या अंतरावर, जिथे चौवीस तास हवालदार तैनात असतात. त्याने आपल्या मित्राला रक्तबंबाळ अवस्थेत जागीच सोडले, परंतु त्याने कोणतीही मदत मागितली नाही आणि मृताच्या कुटुंबीयांना तात्काळ घटनेची माहिती दिली नाही. [परिच्छेद 9] [752-सी-जी]

3. या न्यायालयाने अनेक प्रसंगी असे म्हटले आहे की हे प्रमाण नाही तर साक्षीदार आणि पुराव्यांचा दर्जा आहे जो फिर्यादीचा खटला बनवू किंवा खंडित करू शकतो. ज्या साक्षीदारांवर ते अवलंबून राहू इच्छितात त्यांची साक्ष उत्कृष्ट दर्जाची आहे, म्हणजे पूर्णपणे विश्वासार्ह आणि कोणत्याही प्रकारच्या दोषांपासून पूर्णपणे मुक्त आहे हे सिद्ध करणे हे फिर्यादीचे कर्तव्य आहे. [परिच्छेद 10] [752-एच; 753-अ]

4. आरोपीला मृत व्यक्तीच्या हत्येशी जोडणारा इतर कोणताही पुरावा नसल्यामुळे, अभियोग पक्षाचा साक्षीदार क्र -3 ची साक्ष फेटाळली गेली आहे, आरोपीला उद्देशाने किंवा घटनेशी जोडणारा इतर कोणताही प्रत्यक्ष किंवा परिस्थितीजन्य पुरावा नाही. या पार्श्वभूमीवर खालच्या न्यायालयांनी गंभीर चूक केल्याचे आढळून आले आहे. या न्यायालयाने शरद बर्हीचंद सारडा विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (1984) 4 एस. सी. सी. 116 जी मध्ये नमूद केलेल्या परिस्थितीजन्य पुराव्यांच्या आधारे आरोपीला दोषी ठरवण्याची निश्चित केलेली तत्त्वे खालील न्यायालयांनी पालन केले नाही. हे खरे आहे की खालील न्यायालयांच्या तथ्यांच्या समवर्ती निष्कर्षांमध्ये सहसा हस्तक्षेप केला जाऊ नये. तथापि, अपवादात्मक परिस्थितीच्या उपस्थितीतच, जेथे न्यायाचा उपहास केला जातो आणि जेव्हा खालील न्यायालये निरर्थक आणि चुकीचे निष्कर्ष काढतात, तेव्हाच हे न्यायालय आपल्या व्यापक अधिकारांचा वापर करते. राज्यघटनेच्या कलम 136 अंतर्गत कर्तव्य म्हणून आम्हाला सोपवण्यात आलेल्या

अधिकारांचा वापर करण्यासाठी योग्य असे हे एक प्रकरण आहे. [परिच्छेद 16,17]
[754-डी-जी]

जग्गा सिंग विरुद्ध पंजाब राज्य 1994 पुरवणी (3) एस. सी. सी. 463;
अनिल फुकान विरुद्ध आसाम राज्य (1993) 3 एस. सी. सी. 282:
[1993] 2 एस. सी. आर. 389; अमर सिंग विरुद्ध राज्य (एन. सी. टी.
दिल्ली) (2020) 19 एस. सी. सी. 165; अमरीक सिंग विरुद्ध पंजाब
राज्य (2022) 9 एस. सी. सी. 402; प्रमीला विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य.
(2021) 12 एस. सी. सी. 550; कृष्ण कुमार मलिक विरुद्ध हरियाणा
राज्य (2011) 7 एससीसी 130:[2011] 8 एस. सी. आर. 774 कतरि
विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य (1976) 1 एस. सी. सी. 172: [1976] 2
एससीआर 199; ईश्वर सिंग विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य (1976) 4 एस. सी.
सी. 355, चौधरी रामजीभाई नरसंगभाई विरुद्ध गुजरात राज्य (2004)1
एस. सी. सी. 184: [2003] 5 पूरक. एस. सी. आर. 390; शरद
बर्धीचंद सारडा विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (1984) 4 एस. सी. सी. 116:
[1985] 1 एस. सी. आर. 88; रामफुपाला रेड्डी विरुद्ध आंध्र प्रदेश राज्य
(1970) 3 एस. सी. सी. 474; बालक राम ई. वि. स्टेट ऑफ यू. पी.
(1975) 3 एस. सी. सी. 219: [1975] 1 1 एस. सी. आर. 753;
भोगिनभाई हिरजिभाई विरुद्ध गुजरात राज्य (1983) 3 एस. सी. सी.
217: [1983] 3 एस. सी. आर. 280- संदर्भित.

खटला कायदा संदर्भ

एफ [1993] 2 एस. सी. आर. 389 चा संदर्भ परिच्छेद 8 ,

[2011] 8 एस. सी. आर. 774 चा संदर्भ परिच्छेद 10,

[1976] 2 एस. सी. आर. 199 चा संदर्भ परिच्छेद 15,

[2003] 5 पूरक एस. सी. आर. 390 जी. संदर्भित परिच्छेद 15,

[1985] 1 एस. सी. आर. 88 मध्ये संदर्भित परिच्छेद 16,

[1975] 1 एस. सी. आर. 753 चा संदर्भ परिच्छेद 17

[1983] 3 एस. सी. आर. 280 चा संदर्भ परिच्छेद 17

फौजदारी अपील अधिकारक्षेत्र: फौजदारी अपील क्र. २०१२ चा ११७९ .

2003 च्या सी. आर. एल. ए. क्रमांक 1037 मधील अहमदाबाद येथील गुजरात उच्च न्यायालयाच्या दिनांकित 29.12.2011 च्या निकाल आणि आदेशावरून.

ए. सिराजुद्दीन, वरिष्ठ अधिवक्ता, श्रीमती रेवती राघवन, अशोक कुमार, संचित वशिष्ठ, अधिवक्ता अपीलकर्त्यासाठी.

बी. श्रीमती स्वाती घिल्डियाल, सुश्री देवयानी भट्ट, प्रतिवादीचे वकील.

न्यायालयाचा निर्णय संजय करोल, जे. यांनी दिला.

1. सुरेंद्रनगर, गुजरात येथील जलदगती न्यायालयाचे अतिरिक्त सत्र न्यायाधीश यांनी २००२ च्या सत्र खटला क्रमांक २७ मध्ये दिलेल्या दिनांक १९.०७.२००३ च्या निर्णयानुसार अपीलकर्ते नरेंद्रसिंह केशुभा झाला यांना कलम ३०२, भारतीय दंड संहिता कलम ३४, भारतीय दंड संहिता तसेच शस्त्र कायद्याच्या कलम २५ (१) अ आणि कलम २७ (२) अन्वये गुन्हे केल्याबद्दल दोषी ठरविण्यात आले. भारतीय दंड संहितेच्या कलम 302 अंतर्गत गुन्ह्याच्या संबंध त्याला जन्मठेपेची शिक्षा आणि रु. 500/- दंड ठोठावण्यात

आला आणि त्यात चूक झाल्यास, एका महिन्यासाठी अतिरिक्त शिक्षा. उच्च न्यायालयाने आक्षेपार्ह निकालाद्वारे याला दुजोरा दिला आहे.

2. थोडक्यात, फिर्यादी पक्षाने स्थापन केलेला खटला खालीलप्रमाणे आहे: दिनांक 14/01/2002 पहाटे 2.30 च्या सुमारास पोलिसांनी राम नावाच्या व्यक्तीच्या हत्येप्रकरणी प्रथम खबर अहवाल नोंदवला. जानेवारी 2002 च्या मध्यरात्री मृताचे वडील श्री. महिपाल के. जडेजा (अभियोगपक्षाचा साक्षीदार क्रमांक -1) यांच्या विनंतीवरून ही तक्रार करण्यात आली होती. तक्रारीमध्ये तक्रारदाराने म्हटले आहे की, रात्री 11 वाजण्याच्या सुमारास मुन्नाभाई उर्फ कृपाल रजनीकांत (अभियोगपक्षाचा साक्षीदार क्रमांक -6) नावाची एक व्यक्ती मोटारसायकलवरून त्याच्या घरी आली होती आणि त्याला त्याचा मुलगा गंभीर जखमी झाल्याची आणि त्याला ऑटोरिक्षामधून एमजी रुग्णालयात नेण्यात येत असल्याची माहिती दिली होती. तक्रारदार या व्यक्तीसोबत रुग्णालयात पोहोचला, जिथे त्याला त्याच्या मुलाचा मृतदेह स्ट्रेचरवर पडलेला दिसला. डाव्या भुवयाला दुखापत झाली होती आणि मानेच्या उजव्या बाजूला मोठ्या प्रमाणात रक्तस्त्राव होत होता. चौकशीत डॉक्टरांनी त्याला सांगितले की पीडितेचा मृत्यू आगीच्या गोळीने झालेल्या दुखापतीमुळे झाला आहे. विशेष म्हणजे, त्याच दिवशी पहाटे 2.15 च्या सुमारास नोंदवलेल्या तक्रारीत तो म्हणतो की, त्याचा मुलगा जेवण करून फिरण्यासाठी घराबाहेर पडला होता. पुढे, "माझ्या मुलाची हत्या कशी आणि कोणी केली याबद्दल मला

कोणतीही माहिती नाही". आणि ते. "त्याच्या मुलाला कोणाचाही द्वेष नव्हता ज्यामुळे कोणालाही ठार मारण्यास प्रवृत्त केले गेले".

3. प्रथम वर्दी खबर नोंदवल्यानंतर, तपासी अधिकारी मानभा बेपासाहेब परमार, (अ . सा . क्र -20) यांनी तपास केला, ज्यात 13.1.2002 वर सुमारे 9 वाजता असे उघड झाले: दुपारी 9:30 वाजता, जेव्हा मृत व्यक्ती आणि निरव बिपीनभाई पटेल (अ . सा .क्र -3) सर्किट हाऊसजवळ नाल्यावर बसले होते, तेव्हा आरोपी नरेंद्र आणि शैलेंद्र-पिलियन रायडर मोटारसायकलवरून आले आणि थोड्या संभाषणानंतर आरोपी नरेंद्र झाला (येथे अपीलकर्ता) याने मृत व्यक्तीला बंदुकीने गोळ्या घालून ठार केले, जे त्याच्या उघड विधानानुसार सापडले. तपास पूर्ण झाल्यानंतर केवळ आरोपी नरेंद्र झाला याच्या विरोधात खटला चालवण्यासाठी न्यायालयात दोषारोप सादर करण्यात आले.

4. तज्ञ खटल्याच्या न्यायालयाने आरोपीला या आधारावर दोषी ठरवले की या घटनेचा साक्षीदार निरव बिपीनभाई पटेल (अ .सा .क्र -3) होता, ज्याची साक्ष, एकमेव प्रत्यक्षदर्शी असल्याने इतकी विश्वसनीय आणि विश्वासाह्य होती की त्याचा हेतू , पैसा वाद होता जो मृत व्यक्तीला आरोपींकडे परत करावा लागला. अपीलकर्त्याच्या प्रकटीकरण निवेदनानुसार पोलिसांनी गुन्ह्याचे शस्त्र जप्त केले.

5. उच्च न्यायालयाने तज्ञ खटल्याचे न्यायालयाचा निर्णय कायम ठेवला. फिर्यादीची कहाणी विश्वसनीय आणी विश्वासाह्य आहे या आधारावर खटल्याचे न्यायालय जरी हेतू सिद्ध न झाल्यास, म्हणजे मृत व्यक्तीने अपीलकर्त्याला पैसा देणे बाकी आहे की नाही,

विश्वासाहतेस पात्र असलेल्या एकमेव प्रत्यक्ष साक्षीदाराची (अ . सा .क्र -3) साक्ष, फिर्यादी पक्षाने ठरवल्याप्रमाणे हत्येच्या प्रकरणाशी पूर्णपणे जुळते.

6. आम्ही दोन्ही पक्षाच्या तज्ञ वकिलांचा युक्तिवाद ऐकले आहे. काही तथ्ये वादग्रस्त नाहीत:

(अ) मृत व्यक्तीची ओळख आणि बंदुकीच्या गोळीने झालेल्या दुखापतीमुळे झालेला मृत्यू; (ब) शवविच्छेदन अहवाल तयार करणारे डॉ. रविभाई मकवाना (अ .सा .क्र -5) यांनी केलेले शवविच्छेदन (निशाणी 36) मृत व्यक्तीच्या मानेच्या स्नायूंच्या ऊतींमधून 60 धातूच्या गोळ्या सापडल्या या वस्तुस्थितीचा पुरावा; (क) बंदुकीच्या वापरामुळे मानेच्या उजव्या बाजूला दुखापत झाल्यामुळे रक्तस्त्राव झाल्यामुळे मृत्यूचे कारण; (ड) फिर्यादीचा खटला प्रत्यक्ष साक्षीदारांच्या साक्षीवर अवलंबून असतो, म्हणजे. (अ . सा .क्र -3) एकमेव प्रत्यक्षदर्शी, जो मृत व्यक्तीचा मित्र होता आणि (अ . सा .क्र -3)-1 जो मृत व्यक्तीचा पिता आहे.

7. या न्यायालयाच्या विचारपूर्वक दृष्टिकोनातून हे प्रकरण प्रामुख्याने केवळ (अ .सा .क्र -3) च्या साक्षीवर अवलंबून आहे, जी दोषांनी भरलेली आहे, विश्वासास प्राप्त नाही. आणि साक्षीदाराने सत्य उलगडले नाही.

8. शंका पुराव्याची जागा घेऊ शकत नाही हे कायद्याचे एक निश्चित तत्त्व आहे. संशय न्यायशास्त्र [जग्गा सिंग विरुद्ध पंजाब राज्य, 1994 परिशिष्ट (3) एस. सी. सी. 463].केवळ कायदानुसार परवानगी असलेला पुरावाच स्वीकारार्ह आणि स्वीकारार्ह

आहे.एकमेव प्रत्यक्षदर्शीच्या बाबतीत, साक्षीदार विश्वासाह, विश्वासाह असणे आवश्यक आहे, त्याची साक्ष विश्वासाहतेस पात्र आहे आणि प्रकरण वाजवी संशयाच्या पलीकडे सिद्ध झाले आहे.अनैसर्गिक वर्तन आणि अस्पष्ट परिस्थिती हे साक्षीदारावर अविश्वास ठेवण्याचे कारण असू शकते.अनिल फुकान विरुद्ध आसाम राज्य, (1993) 3 एस. सी.

सी. 282 या खटल्यात या न्यायालयाने असे म्हटले आहे की:

"3. जोपर्यंत एकच प्रत्यक्षदर्शी पूर्णपणे विश्वासाह साक्षीदार आहे, तोपर्यंत न्यायालयांना केवळ त्याच्या साक्षीच्या आधारे दोषसिद्धी करण्यात कोणतीही अडचण येत नाही. तथापि, जेथे एकच प्रत्यक्षदर्शी पूर्णपणे विश्वासाह साक्षीदार असल्याचे आढळत नाही, या अर्थाने की अशी काही परिस्थिती आहेत जी असे दर्शवू शकतात की त्याला फिर्यादीमध्ये स्वारस्य असू शकते, तर न्यायालये सामान्यतः दोषसिद्धी अभिलेखनवण्यापूर्वी त्याच्या साक्षीस काही स्वतंत्र पुष्टी देण्याचा आग्रह धरतात.जेव्हा न्यायालयांना आढळते की एकच प्रत्यक्षदर्शी पूर्णपणे अविश्वसनीय साक्षीदार आहे, तेव्हाच त्याची साक्ष पूर्णपणे फेटाळली जाते आणि कोणत्याही प्रमाणातील पुष्टीकरणामुळे तो दोष बरा होऊ शकत नाही."

हेच तत्त्व अमर सिंग विरुद्ध राज्य (दिल्लीचे राष्ट्रीय राजधानी क्षेत्र), (2020) 19 एस. सी.

सी. 165 मध्ये स्पष्ट केले गेले आहे.

9. तात्काळ प्रकरणात जेव्हा आपण पीडब्ल्यू-3 ची साक्ष तपासतो, तेव्हा आपल्या लक्षात येते की त्याने दुर्दैवी रात्री म्हणजे त्या दिवशी साक्ष दिली होती. १३.१.२००२, रात्री अकराच्या सुमारास ते व मृत दोघेही सुरेंद्रनगर येथील सर्किट हाऊस जवळील नाल्यावर बसले होते. त्यावेळी, आरोपी शैलेंद्रला मागे घेऊन मोटारसायकलवरून आला आणि शिवीगाळ केल्यानंतर, रामाने (मृत) त्याने उधार दिलेले पैसा कधी परत करणार हे सांगावे अशी त्याची इच्छा होती. जेव्हा मृत व्यक्ती उत्तर देण्यासाठी उभा राहिला, तेव्हा नरेंद्रने एक पिस्तूल बाहेर काढले आणि ते मानेवर ठेवून म्हणाला, "हे तुम्हाला संपवायला जास्त वेळ लागणार नाही". त्यानंतर आरोपींनी पिस्तूलमधून गोळीबार केला. परिणामी, मृत व्यक्ती जमिनीवर कोसळली आणि तिच्या मानेवरून मोठ्या प्रमाणात रक्तस्त्राव होऊ लागला. ताबडतोब नरेंद्र झाला आणि शैलेंद्र सरदार सोसायटीच्या दिशेने निघून गेले.(अ .सा .क्र 3) म्हणते की या घटनेने त्याला धक्का बसला. ते इतके घाबरले होते की ते सोसायटीच्या दिशेने धावले जेथे ते त्यांचे काका हर्षद वेलजिभाई (पीडब्ल्यू-9) आणि त्यांचे मित्र मनीष नटवरलाल त्रिवेदी (अ .सा .क्र -8) यांना भेटले, ज्यांना त्यांनी घटनेची माहिती दिली. त्याची स्थिती पाहून त्याच्या काकांनी त्याला घरी जाऊन झोपायला सांगितले. दुसऱ्या दिवशी सकाळी तो रामाच्या घरी गेला आणि त्याने त्याची आई आणि बहिणीला ही घटना सांगितली रात्री 11 वाजण्याच्या सुमारास ते आणि मृत दोघेही सुरेंद्रनगर येथील सर्किट हाऊसजवळील नाल्यावर बसले होते.त्यावेळी, आरोपी शैलेंद्रला मागे घेऊन मोटारसायकलवरून आला आणि शिवीगाळ केल्यानंतर, रामाने (मृत) त्याने उधार दिलेले पैसा कधी परत करणार हे सांगावे अशी त्याची इच्छा होती.जेव्हा मृत

व्यक्ती उत्तर देण्यासाठी उभा राहिला, तेव्हा नरेंद्रने एक पिस्तूल बाहेर काढले आणि ते मानेवर ठेवून म्हणाला, "हे तुम्हाला संपवायला जास्त वेळ लागणार नाही". त्यानंतर आरोपींनी पिस्तूलमधून गोळीबार केला.परिणामी, मृत व्यक्ती जमिनीवर कोसळली आणि तिच्या मानेवरून मोठ्या प्रमाणात रक्तस्त्राव होऊ लागला.ताबडतोब नरेंद्र झाला आणि शैलेंद्र सरदार सोसायटीच्या दिशेने निघून गेले.पीडब्लू-3 म्हणते की या घटनेने त्याला धक्का बसला आणि धक्का बसला.ते इतके घाबरले होते की ते सोसायटीच्या दिशेने धावले जेथे ते त्यांचे काका हर्षद वेलजिभाई (पीडब्लू-9) आणि त्यांचे मित्र मनीष नटवरलाल त्रिवेदी (पीडब्लू-8) यांना भेटले, ज्यांना त्यांनी घटनेची माहिती दिली.त्याची स्थिती पाहून त्याच्या काकांनी त्याला घरी जाऊन झोपायला सांगितले.दुसऱ्या दिवशी सकाळी तो रामच्या घरी गेला आणि त्याने ही घटना त्याची आई आणि बहीण हीनाबा प्रदीपसिंह झाला (पीडब्लू-2) यांना सांगितली. हीनाबा प्रदीपसिंह झाला (अ. सा. क्र.-2).त्यानंतर तो रुग्णालयात गेला आणि रामच्या वडिलांना (अ . सा .क्र -1) घटनेची माहिती दिली.पोलिसांनी त्याची वेगवेगळ्या ठिकाणी चौकशी केली आणि 14 जानेवारी रोजी संध्याकाळी साडेचारच्या सुमारास पोलीस मुख्यालयात त्याचा जबाब नोंदवला.त्याच्या साक्षीच्या उलट तपासणीच्या भागातून असे दिसून येते की या साक्षीदाराने पोलिसांसमोर उघड केलेल्या त्याच्या प्रारंभिक विधानात वारंवार सुधारणा केली आहे. मृत व्यक्तीच्या बहिणीला या घटनेची माहिती दिल्याची माहिती त्याने पोलिसांना दिली नव्हती. मृत व्यक्तीने आरोपीला दिलेल्या काही पैसा संदर्भात राम आणि नरेंद्र (येथे अपीलकर्ता) यांच्यात शाब्दिक चकमक झाली होती हे देखील त्याने

पोलिसांसमोर उघड केले नव्हते. त्याच्या वक्तव्याच्या सत्यतेवर याचा कोणताही परिणाम होणार नाही. परंतु ज्या गोष्टीमुळे त्याची साक्ष अस्थिर होते आणि साक्षीदार अविश्वसनीय होतो ती म्हणजे त्याने पोलिस मुख्यालय घटनेच्या ठिकाणाच्या अगदी जवळ असल्याची स्वीकृती दिली आणि गेटवर नेहमीच पोलिस तैनात असतात हे माहीत असूनही त्याने पोलिसांशी संपर्क साधला नाही. दिलेले स्पष्टीकरण फक्त असे आहे की तो "खूप घाबरला होता", जो सत्सतविवेकबुद्धिने स्वीकारला जाऊ शकत नाही, कारण तो मृत व्यक्तीचा जवळचा मित्र होता.

पुढे, त्यांची उलट तपासातील साक्ष विश्वसार्ह नाही .साक्षीदार प्रौढ, परिपक्व आणी सांसारिक ज्ञानी आहे.तो 24 वर्षांचा आहे आणि किराणा दुकान चालवतो.तो अशिक्षित नाही, तरीही त्याने त्याच्या मित्राचा जीव वाचवण्यासाठी कोणतीही कारवाई न करण्याचा निर्णय घेतला.तो घरी गेला आणि झोपला याचे त्याचे स्पष्टीकरण आत्मविश्वासाने विश्वसार्ह नाही कारण ही घटना त्याच्या उपस्थितीत आणि वस्तीच्या अगदी जवळ, विशेषतः थोड्या अंतरावर म्हणजे. पोलीस मुख्यालयापासून फक्त 3 ते 4 मिनिटांच्या अंतरावर जेथे चोवीस तास हवालदार तैनात असतात. त्याने आपल्या मित्राला रक्तबंबाळ अवस्थेत जागीच सोडले, परंतु त्याने कोणतीही मदत मागितली नाही आणि मृताच्या कुटुंबातील सदस्यांना ताबडतोब घटनेची माहिती दिली नाही, ज्यांच्या घरी तो दुसऱ्या दिवशी 8.00-9.00 च्या सुमारास गेला होता: झोपायला जाणे, त्याच्या मित्राची त्याच्या डोळ्यांसमोर हत्या होताना पाहणे आणि नंतर

ताबडतोब रुग्णालयात न जाणे हे अगदी अनैसर्गिक आहे. तसेच त्याने त्याच्या पालकांना या घटनेची माहिती दिली नाही.पोलिसांनी त्याची चौकशी केली तेव्हाच त्याने आरोपीचे नाव घेतले.त्याची साक्ष अलंकारांपासून मुक्त नाही, किंवा इतर कोणत्याही पुराव्यांद्वारे पुष्टी केलेली नाही. तसेच, आरोपी आणि मृत व्यक्ती यांच्यातील कोणत्याही आर्थिक व्यवहाराची कोणतीही माहिती नसल्याचे तो कबूल करतो.

10. या न्यायालयाने अनेक प्रसंगी असे म्हटले आहे की, प्रमाण नव्हे तर साक्षीदार आणि पुराव्यांचा दर्जा एकतर करू शकतो किंवा फिर्यादीचे प्रकरण हाणून पाडा. .ज्या साक्षीदारांवर ते अवलंबून राहू इच्छितात त्यांची साक्ष उत्कृष्ट दर्जाची आहे, म्हणजे पूर्णपणे विश्वासासार्ह आणि कोणत्याही प्रकारच्या दोषांपासून पूर्णपणे मुक्त आहे हे सिद्ध करणे हे फिर्यादीचे कर्तव्य आहे.[प्रल्हाद वि. एम. पी. राज्य. (वर नमूद केलेले); अमरीक सिंग विरुद्ध पंजाब राज्य, (2022) 9 एस. सी. सी. 402; प्रमीला विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य. , (2021) 12 एस. सी. सी. 550; कृष्ण कुमार मलिक विरुद्ध हरियाणा राज्य, (2011) 7 एस. सी. सी. 130]

11. मुन्ना भाई ऊर्फ कृपाल रजनीकांत (अ .सा .क्र . -6) या स्वतंत्र साक्षीदाराच्या साक्षीची तपासणी करताना आम्हाला असे आढळले की त्यानेच मृत व्यक्तीच्या (अ .सा .क्र -1) वडिलांना त्याच्या मुलाला दुखापत झाल्याची माहिती दिली आणि अशा स्थितीत एमजी रुग्णालयात नेले. त्याच्या म्हणण्यानुसार, काही भांडणांचे ओरडणे ऐकून तो घटनास्थळी धावला आणि त्याला मृत व्यक्ती रस्त्यावर रक्तबंबाळ अवस्थेत पडलेली

दिसली.त्याने विचारले असता, एक ऑटोरिक्षा चालक भाडे देण्याचे आश्वासन देऊन त्याला रुग्णालयात घेऊन गेला.ही व्यक्ती कोण आहे?त्यांनी स्वतः मृत व्यक्तीला रुग्णालयात का नेले नाही?हे सर्व अद्याप स्पष्ट झालेले नाही.कारण शेवटी तो त्याला ओळखत होता आणि त्याने मृत व्यक्तीच्या वडिलांना याची माहिती दिली होती.तो स्वतः संशयित होता का?लक्षणीय बाब म्हणजे, साक्षीदाराने बंदुकीच्या गोळीचा आवाज ऐकला नसल्याचे कबूल केले आहे. त्याने पोलिसांना केवळ 15.05.2002 वर घटनेची माहिती दिली होती असे सांगून तो स्वतःचे खंडन करतो. तो ऑटोरिक्षा चालकाला ओळखत नाही आणि त्याच्याशी परिचितही नव्हता. विशेष म्हणजे, ऑटोरिक्षा चालकाची न्यायालयात चौकशी झालेली नाही.

12. जेव्हा आपण तक्रारदाराच्या (अ .सा .क्र -1) साक्षीची तपासणी करतो तेव्हा त्याच्या लक्षात येते की रात्री 11 वाजण्याच्या सुमारास मुन्नाभाई उर्फ कृपाल रजनीकांत (अ .सा .क्र -6) नावाची एक व्यक्ती मोटारसायकलवरून आली आणि गंभीर जखमी अवस्थेत असलेल्या रामला ऑटोरिक्षामधून एमजी रुग्णालयात नेण्यात आल्याचे सांगितले. तो ताबडतोब रुग्णालयात पोहोचला आणि त्याने पोलिसात तक्रार नोंदवली.या साक्षीदाराचे म्हणणे आहे की, निरव (अ. सा. क्र.-3) त्याला सकाळी 9.30 च्या सुमारास रुग्णालयात भेटला आणि त्यावेळी त्याने त्याला घटनेची माहिती दिली.हा साक्षीदार निरवच्या(अ .सा .क्र -3) त्याच्या पत्नी किंवा मुलीला (अ .सा .क्र -2) या घटनेच्या प्रकटीकरणाच्या साक्षीला पुष्टी देत नाही. पुढे, जर आरोपीची ओळख वडिलांना अ .सा .क्र -1) आणि

निरव(अ .सा .क्र -3) या दोघांनाही माहीत होती, तर मग आरोपीचा उल्लेख करणारे निवेदन संध्याकाळी 4.30 वाजताच का नोंदवले गेले? ही वेळ लक्षणीय आहे, विशेषतः जेव्हा पोलिसांनी स्वतः निरवची (पीडब्लू-3) दोन वेगवेगळ्या ठिकाणी चौकशी केली होती, जी 14.01.2002 च्या संध्याकाळी साडेसहा वाजेपर्यंत सुरू होती.

13. हर्षदभाई वेलजिभाई पटेल (अ .सा .क्र . -9) यांच्या साक्षीकडे येताना, त्यांनी फिर्यादीला अजिबात पाठिंबा दिला नसल्याचे आमच्या लक्षात येते आणि त्यांच्या साक्षीच्या उलटतपासणीच्या भागात, आम्हाला गुन्हातील आरोपींबद्दल काहीही सापडत नाही.

14. आम्ही असे निरीक्षण करू शकतो की आरोपीचे कबुलीजबाब वगळता, फिर्यादी आरोपीशी शस्त्राचा संबंध जोडू शकत नाही. कोणताही वैज्ञानिक पुरावा, किंवा त्याच्या बोटांच्या ठशांच्या खुणा, इतर ओळख चिन्हे किंवा मृत व्यक्तीच्या शरीरावर सापडलेल्या रक्ताची कोणतीही स्पष्ट चिन्हे नव्हती, जी तपासादरम्यान सापडलेल्या शस्त्रातून उडवलेल्या गोळीच्या धातूच्या गोळ्यांशी जोडली गेली होती.

15. या न्यायालयाने सातत्याने अनेक निकालांमध्ये असे म्हटले आहे की, गुन्हात सापडलेल्या शस्त्राचा वापर सिद्ध करणे हे फिर्यादीचे कर्तव्य आहे. असे करण्यात अयशस्वी झाल्यास न्याय प्रक्रियेत विसंगती निर्माण होऊ शकते.[कतरि वि. उत्तर प्रदेश राज्य. , (1976) 1 एस. सी. सी. 172; ईश्वर सिंग विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य. , (1976) 4

एस. सी. सी. 355; चौधरी रामजीभाई नरसंगभाई विरुद्ध गुजरात राज्य, (2004) 1 एस. सी. सी. 184; अमर सिंग प्रकरण (सुप्रा)]

16. आरोपीला मृत व्यक्तीच्या हत्येशी जोडणारा इतर कोणताही पुरावा नसल्यामुळे, (अ .सा . क्र) -3 ची साक्ष फेटाळली गेली आहे, आरोपीला उद्देशाने किंवा घटनेशी जोडणारा इतर कोणताही प्रत्यक्ष किंवा परिस्थितीजन्य पुरावा नाही. या पार्श्वभूमीवर आम्हाला खालील न्यायालयांनी गंभीर चूक केल्याचे आढळले आहे. शरद बर्धीचंद सारडा विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (1984) 4 एस. सी. सी. 116 या प्रकरणात या न्यायालयाने नमूद केलेल्या परिस्थितीजन्य पुरावांच्या आधारे आरोपीला दोषी ठरवण्याच्या ठरवलेल्या तत्वांचे खालील न्यायालयांनी पालन केलेले नाही.

17. हे खरे आहे की खालील न्यायालयांच्या तथ्यांच्या समवर्ती निष्कर्षांमध्ये सहसा हस्तक्षेप केला जाऊ नये. तथापि, अपवादात्मक परिस्थितीच्या उपस्थितीतच, जेथे न्यायाचा उपहास केला जातो आणि जेव्हा खालील न्यायालये निरर्थक आणि चुकीचे काढतात, तेव्हाच हे न्यायालय आपल्या व्यापक अधिकारांचा वापर करते. आमचे असे मत आहे की रामफुपाला रेड्डी विरुद्ध आंध्र प्रदेश राज्य, (1970) 3 एस. सी. सी. 474; बालक राम विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य (1975) 3 एस. सी. सी. 219; भोगिनभाई हिरजिभाई वि. गुजरात राज्य, (1983) 3 एस. सी. सी. 217, या प्रकरणात नमूद केलेल्या तत्वांमध्ये राज्यघटनेच्या कलम 136 अंतर्गत कर्तव्य म्हणून आम्हाला सोपवलेल्या अधिकारांचा वापर करण्यासाठी हे एक योग्य प्रकरण आहे. ,

18. 'अ' अंतर्गत हत्येचा गुन्हा केल्याबद्दल आरोपीला दोषी ठरवण्यात उच्च न्यायालयाने गंभीर चूक केली आहे, असे आम्ही नोंदवू शकतो. भारतीय दंड संहितेचे कलम 302. 21 पानांच्या आपल्या निकालात, न्यायालयाने या न्यायालयाने दिलेल्या निर्णयांचे केवळ पुनरुत्पादन केले आहे आणि संभाव्यतः, (अ .सा .क्र -3) च्या साक्षीचे खरेतर कौतुक न करता किंवा त्यावर चर्चा न करता, त्याने आरोपींविरुद्ध खटला पूर्णपणे स्थापित करून, प्रामाणिकपणे अपदस्थ केले आहे, असे म्हटले आहे.

19. दुर्दैवाने, खालील कोणत्याही न्यायालयाने फौजदारी न्यायशास्त्राच्या मूलभूत तत्वांचा संदर्भ दिलेला नाही. आम्ही असेही म्हणू शकतो की न्यायालयांनी भविष्यात अशा गंभीर चुका करण्यापासून परावृत्त केले पाहिजे, ज्याद्वारे निष्पाप लोकांना पुराव्याचे योग्य मूल्यमापन न करता सुमारे दोन दशकांहून अधिक काळ तुरुंगवास भोगावा लागतो.

20. त्यामुळे, तज्ञ अतिरिक्त सत्र न्यायाधीशाने दिलेले निर्णय आम्ही बाजूला ठेवतो. गुजरातच्या सुरेंद्रनगर येथील फास्ट ट्रॅक कोर्टाचे सत्र न्यायाधीश, गुजरात राज्य सरकार विरुद्ध नरेंद्रसिंह केशुभाई झाला या शीर्षकाच्या 2002 च्या 27 व्या सत्र खटल्यात, अहमदाबाद येथील गुजरात उच्च न्यायालयाने 2003 च्या फौजदारी अपील क्रमांक 1037 मध्ये, नरेंद्रसिंह केशुभा झाला विरुद्ध गुजरात राज्य या शीर्षकाच्या निकालाद्वारे पुष्टी केल्याप्रमाणे आणि आरोपीला (येथे अपीलकर्ता) त्याच्याविरुद्ध तयार केलेल्या सर्व आरोपांमधून निर्दोष ठरवतात.

सध्याचे अपील मंजूर करण्यात येते.

आम्ही अपीलकर्त्याला इतर कोणत्याही प्रकरणात आवश्यक नसल्यास त्वरित सोडण्याचे निर्देश देतो.

अंकित ज्ञान

अपील मंजूर करण्यात आले.

(सहाय महेंद्र यादव, एल. सी. आर. ए.)

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल